

LA DONA EN L'ÀMBIT PESQUER DE VILANOVA I LA GELTRÚ

NEUS BENAVENT I VALLÈS

Aquest treball ajunta en un petit estudi dos sectors de l'economia local que són prou importants com per ser estudiats per separat, a causa del seu propi pes específic, però que junts prenen un altre caire, més reivindicatiu o de plasmació d'una realitat social encara no del tot justa ni igualitària.

Aquests dos sectors són el de la pesca i el treball de les dones.

LA DONA EN L'ÀMBIT PESQUER DE VILANOVA I LA GELTRÚ

EL SECTOR PESQUER VILANOVÍ

És ben cert que Vilanova s'està convertint cada cop més en una ciutat de serveis, una ciutat que viu del sector terciari de la producció.

Per una part, el sector secundari, la indústria, ha davallat a la nostra localitat, i el sector primari, l'agricultura, està en franca regressió arreu de l'Estat.

Però no és menys cert que dins del sector primari no hi ha només l'agricultura, sinó també la ramaderia i una altra activitat, bastant diferent i peculiar, que és la pesquera.

Aquest subgrup dins el sector primari és una activitat que, a Vilanova, ha estat i és encara molt important, si no pel percentatge total de la població activa, sí que és una de les activitats més característiques de l'economia local i comarcal.

Així veiem que si bé del total de la població activa local el sector pesquer representa només entre l'1 i el 2%, aquest percentatge està al nivell de sectors com ara el tèxtil o les arts gràfiques, o d'empreses tan importants com IMSA.

D'altra banda, el 95% dels pescadors de la comarca del Garraf estan localitzats a Vilanova i la Geltrú, i tota la comercialització comarcal es fa a través d'aquesta localitat.

A més, a Vilanova aquest sector no està precisament en regressió, sinó que puja o es manté al llarg dels anys, constituint el 6-7% de la població dedicada a la pesca de tot Catalunya, amb la qual cosa el Garraf és una comarca amb una dedicació mitjana al sector (amb el Maresme, l'Empordà, la Selva, el Baix Ebre i el Montsià), enfront de les comarques principals (el Baix Camp, el Tarragonès i el Barcelonès) on la dedicació supera el miler de persones.

Si observem les xifres dels darrers anys i els gràfics 1 i 2, podem veure com han anat evolucionant, tant en nombre de barques com de persones que s'hi dediquen:

Any	Barques	Persones
1773	40	-
1966	-	300
1970	106	375
1975	-	387
1980	129	403
1987	160	450
1992	160	550

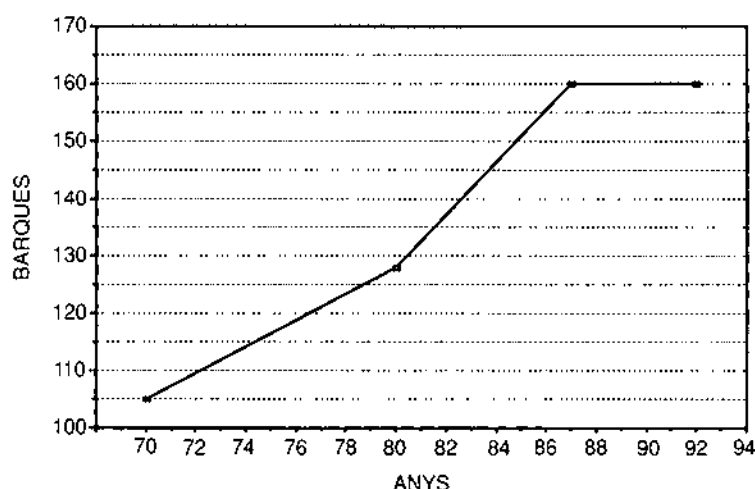
En el període 1970-80 la flota ha tingut un creixement del 20%.

En el període 1980-90 la flota ha tingut un creixement del 24%.

L'augment més significatiu ha estat en les barques de pesca a l'encesa (arrossegament gran), modalitat de pesca que actualment representa el 15% del total català.

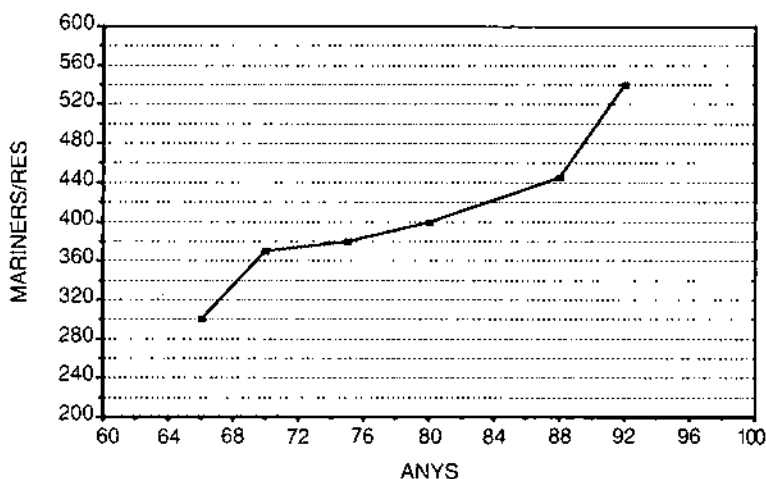
Aquesta evolució s'ha adaptat a la progressiva industrialització de la comarca, passant de la pesca amb formes artesanals (xirla, arrossegaments petits, palangre, nansa, tresmall...) a una altra pesca amb formes més industrials (pesca de fons o d'arrossegament gran, i pesca a l'encesa o d'encerclament), que ocupa actualment el 60% dels pescadors vilanovins.

EVOLUCIÓ NOMBRE BARQUES (70-92)

Gràfic 1.

EVOLUCIÓ NOMBRE MARINERS (70-92)

Gràfic 2.

LA DONA I EL TREBALL

És molt cert que la dona s'està incorporant cada cop més al mercat del treball, i que en els darrers anys aquesta incorporació s'està fent més patent arreu, arribant a ésser, en l'actualitat, un 34% de la població femenina de l'Estat espanyol el percentatge de dones assalariades.

Però no és menys cert que aquesta incorporació està molt lluny d'ésser total, ni està totalment acceptada, ni ben entesa.

Molt sovint trobem que la presència de la dona en el món del treball és silenciada en els estudis econòmics i en les estadístiques.

A més, si bé ha augmentat molt el percentatge i també el nombre total de dones en el treball assalariat, respecte a dècades anteriors, no ha augmentat tant en l'espectre dels treballs en què la dona és present; és a dir, la dona treballa molt més, però quasi sempre en els mateixos sectors, i hi ha molts sectors en què la seva presència és molt baixa i fins i tot nul·la.

Objectiu del treball

Aquest treball pretén veure quina és la presència i quin és el paper de la dona en un dels sectors de l'economia vilanovina, tan important quantitativament i qualitativa.

Per això cal veure quines són les feines que estan lligades al món pesquer, tan directament com indirectament, i quines d'aquestes feines fan les dones, així com en quines quantitats i percentatges.

Un cop fets aquests passos podrem intentar extreure'n conclusions.

Diferents treballs i presència femenina

Hi ha tot un seguit de feines lligades al món pesquer que anomenarem, en principi, en masculí, tal i com s'anomenen en el sector; quan ens referim a la presència femenina, posarem el seu equivalent en femení.

Les principals feines que implica el treball en el sector pesquer són:

1. Patró
2. Mariner
3. Cuina a la barca
4. Armador
5. Remendador
6. Subhastador
7. Venda de peix i marisc
8. Cuina especialitzada
9. Confraria
10. Diversos

Una qüestió lligada al treball en aquest sector i molt important quant a la seva incorporació és el tipus d'accés a aquestes feines, ja que normalment es fa mitjançant una contractació directa amb el patró de l'embarcació.

A l'INEM, per exemple, no existeix cap tipus de codificació per a aquestes feines, ni d'informació sobre aquest sector.

Veiem ara quina és la presència femenina en cadascuna d'aquestes ocupacions:

1. Patró

És la persona que té la barca en propietat.

Tot i que a nivell legal no hi ha cap impediment, no hi ha cap dona a Vilanova que sigui patrona d'una embarcació.

2. Mariner

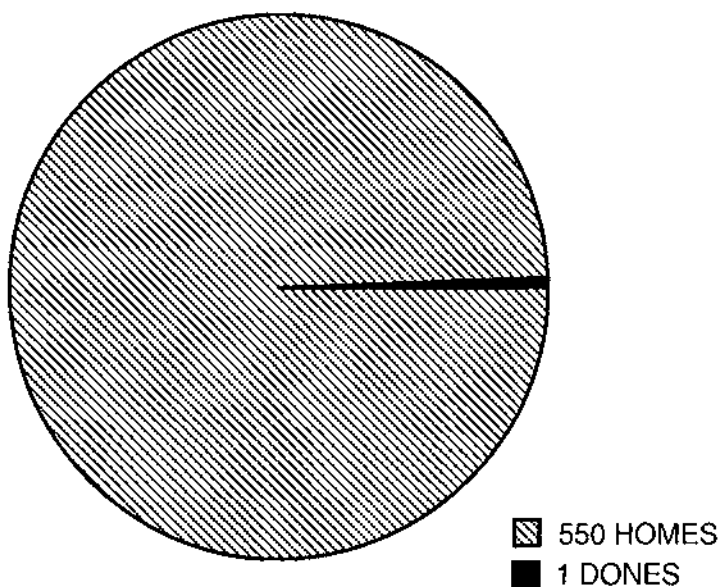
És la persona que treballa a la barca d'un altre. Fa feines diverses.

Hem vist que actualment el sector pesquer comprèn unes cent seixanta barques on treballa com a pescadors un total de cinc-centes cinquanta persones.

Entre totes les tripulacions de les diferents embarcacions, només hi ha una dona que faci de marinera (hem de remarcar que se n'acaba de jubilar una altra).

Aquesta presència dona un percentatge molt baix, tal i com podem veure al gràfic 3.

PRESENCIA FEMENINA A LES TRIPULACIONS

Gràfic 3.

3. Cuina a la barca

En aquest sector és un dels pocs en què els homes cuinen quotidianament de manera majoritària, a causa que estan fora de l'àmbit familiar.

Les xarxes, una feina, tradicionalment, de dones.

La majoria d'establiments de peix estan en mans femenines.

És una feina que fa la mateixa tripulació, per tant la dona hi té el mateix paper que en l'ofici de mariner.

4. Armador

És la persona que es queda a terra i s'ocupa de tota la part burocràtica de la pesca.

Actualment hi ha quinze dones a Vilanova que fan aquesta feina, o sigui que són armadores.

5. Remendador

És la persona que arranja, sargeix... les xarxes de pesca i altres ormeigs.

Aquesta és una feina que la dona pescadora ha fet tradicionalment, d'una manera intensiva.

Actualment hi ha quinze dones que són remendadores.

6. Subhastador

És la persona que «cant» el peix a la subhasta que es fa a la llotja.

No hi ha cap dona subhastadora.

7. Venda de peix

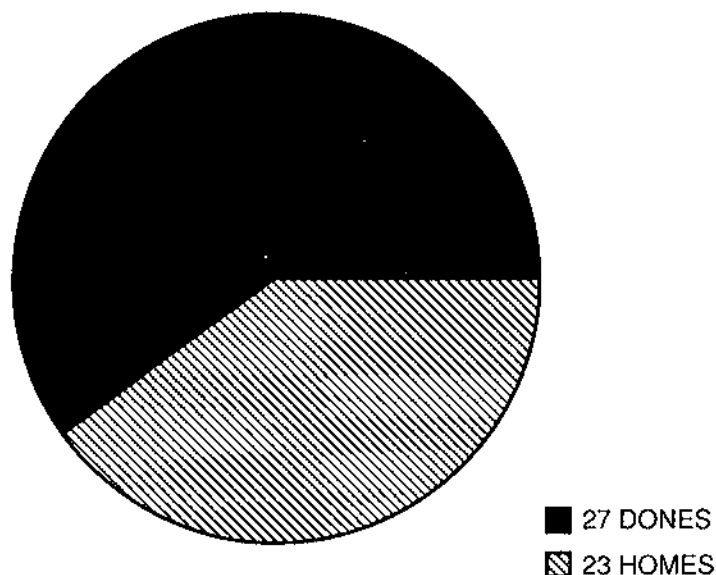
Antigament, els patrons s'enduien a casa el peix i, a la porta, les seves dones s'encarregaven de vendre'l als veïns i a gent de la vila que baixava al barri de Mar per tal de tenir peix fresc (com fan encara ara algunes pageses); o bé, amb un cove i unes balances de corda, pujaven a la vila, a les masies properes i fins i tot a Ribes.

Actualment aquest tipus de venda s'ha perdut, i al seu lloc s'han posat establiments de venda de peix.

A Vilanova existeixen 41 comerços de venda de peix i marisc fresc; 8 de venda de bacallà i pesca salada; i 1 de peix congelat. Dels primers, 19 són propietat legal d'una dona (46%). Dels segons, 7 són propietat legal d'una dona (88%). Dels tercers, 1 és propietat legal d'una dona (100%).

Aquesta feina és on la presència de la dona és més evident i important, fins i tot a nivell de representació legal, arribant-se a quotes quasi bé igualitàries, tal i com podem observar en el gràfic 4.

PROPIETAT DELS COMERÇOS

Gràfic 4.

En tots els comerços, a més, veiem com les dones tenen un paper quasi bé exclusiu, treballant-hi, com a propietàries o com a assalariades, en ampla majoria.

8. Cuina especialitzada

El fet de cuinar de cara al públic, en restaurants especialitzats, és una tasca que normalment l'home accepta assumir més que no pas dins la pròpia llar.

Tenim a Vilanova 13 restaurants especialitzats en peix. Només en dos casos la dona n'és la propietària legal (15%), si bé treballa en tots.

9. Confraria

El treball d'oficina que es genera a la Confraria de Pescadors està dut a terme per un total de quinze persones, tres de les quals són dones (20%).

Cal remarcar que aquest tipus de feina, de secretaria, en altres sectors de l'activitat econòmica està àmpliament ocupat per dones.

10. Diversos

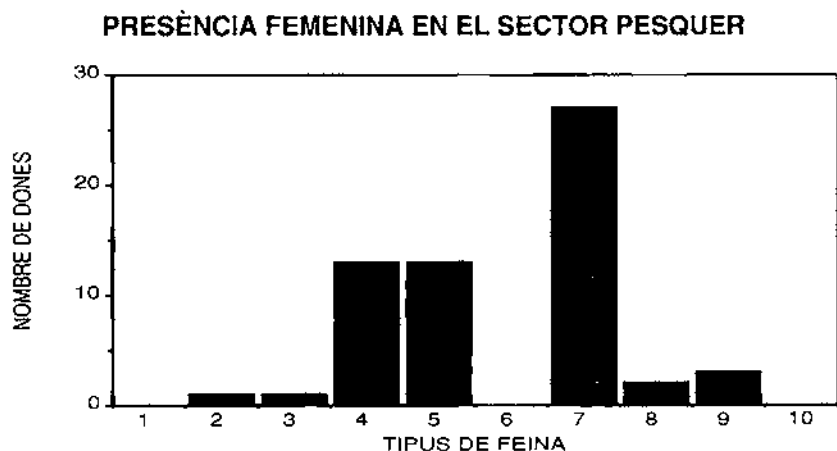
En aquest apartat englobarem aquelles activitats o aquells aspectes relacionats amb la pesca de forma colateral, però relacionats amb el sector al cap i a la fi.

a. Comerços d'articles de pesca

Existeix a Vilanova un sol establiment amb aquesta categoria, el propietari del qual és un home.

b. Comerços d'embarcacions

Igualment, tenim a la nostra vila un sol establiment amb aquesta categoria, i el propietari és també un home.

Gràfic 5.

La dona treballa a quasi bé tots els restaurants especialitzats en peix.

Nom de barca, nom de dona...

c. Societats esportives de pesca

Una sola societat vilanovina enregistrada com a tal. A la seva junta directiva no hi ha cap dona, i són molt poques les dones que en formen part amb la condició d'associades.

Al gràfic 5 tenim un recull general de la presència de la dona en les diferents feines del sector.

ELS NOMS DE DONA EN EL SECTOR

Un apartat especial mereixen els noms mariners, tant els de persona com els d'embarcació.

Noms de persones

El fet de tenir un «mot», un sobrenom, és molt corrent en el món pesquer, i algun d'ells, encara que pocs, deriven de les dones.

Així, a Vilanova, tenim, per exemple:

«La Fitorra», per derivació de Fitora, que ha donat lloc a «les fitorretes» i al nom d'un conegut restaurant.

«La Moixona» que ha donat lloc a «el Moixó» i «el Moixonet».

Noms de les barques

És bastant normal el fet de batejar la barca amb un nom de dona, que fa així de «musa» inspiradora de la tripulació o del propietari de l'embarcació.

A Vilanova tenim que un 34% de les embarcacions de pesca, 51 barques, porten el nom d'una dona, enfront d'un 25%, 40 barques, que porten un nom d'home.

La resta porta noms de sants, de verges, de vents...

ANÀLISI DE LES XIFRES

Es constata clarament, un cop vistes les xifres i els diferents percentatges, que el de la pesca és un sector on la dona està especialment sub-representada, sobretot, i d'una manera evident, en totes aquelles feines que impliquen un contacte directe amb la mar.

En els treballs colaterals, en canvi, hi ha variacions d'aquesta poca representació, essent la seva presència més gran quant més allunyada de la mar és l'activitat a fer.

Val a dir, també, que en tots els casos les dones que treballen en el sector pesquer o derivat de la pesca ho fan a causa d'una vinculació familiar amb un home pescador, sigui el pare, el marit, el germà...

Quant als corrents d'opinió, en el sector no es veu gens normal el fet de la incorporació de la dona en tasques marines, en alguns casos no es considera ni tan sols possible aquesta incorporació.

A més, la presència de la dona en els sectors derivats de la pesca, especialment en el sector comercial, és assumida com tan normal que fins i tot se li nega la seva gran significància.

Una dificultat afegida és el tipus de contractació.

La relació directa fa molt més difícil de trencar les tradicions i els costums en masculí del sector, i les reticències personals de molts mariners a la contractació de dones.

Al mateix temps, dificulta també la superació de la por, la desinformació i la manca d'empenta femenina per intentar incorporar-s'hi.

CONCLUSIÓ

Si volem que la dona tingui una representació més igualitària en el sector pesquer vilanoví, caldrà prendre mesures de cara a corregir aquesta mancança.

Aquestes mesures hauran d'anar destinades tant als homes com a les dones, a causa de la total acceptació com a «normal» d'aquesta diferenciació sexista en el sector.

Les mesures passen per diferents aspectes:

- La informació, general i àmplia, sobre el sector.
- La seva promoció.
- L'orientació escolar.
- La co-educació real.
- Els tallers de pesca.
- Els cursos de formació ocupacional dedicats al món pesquer.
- L'oferta d'estudis de formació professional de la branca marítime-pesquera...

Igualment, cal escoltar les opinions, interessos i aspiracions de les persones vinculades al sector, especialment de les dones, si es vol que la seva presència sigui cada cop més igualada amb la masculina.

Correspon a les diferents administracions implicades el fet d'anar fent passos en aquest sentit.

BIBLIOGRAFIA

GARCIA, Xavier: *La vida marinera a Vilanova i la Geltrú*. Ed. Selecta. 1980.

RICART, Anna, i altres: *L'economia de la comarca del Garraf*. Ed. Caixa d'Estalvis de Catalunya. 1981.

Àrea de Dinamització Econòmica. *Cens comercial de Vilanova i la Geltrú, 1992*. Ajuntament de Vilanova.

Confraria de Pescadors. *Cens de barques, 1992* i altres dades.

Gràfics: elaboració pròpia a partir de les dades obtingudes.